

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ГЕОРГИ ЙОРДАНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 21480/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

24 септември 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

24/12/2009

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото Георги Йорданов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,

след обсъждане в закрито заседание на 1 септември 2009 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба № 21480/03 срещу Република България, подадена на 16 август 2001 г. пред Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от българския гражданин г-н Георги Ангелов Йорданов (наричан по-нататък „жалбоподател“).

2. Жалбоподателят се представлява от адвокатите С. Стефанова и М. Екимджиев, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент – г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че записът на неговия разговор с адвоката му е нарушил правото му на неприкосновеност на личния му живот, гарантирано от член 8 на Конвенцията.

4. На 12 февруари 2008 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да съобщи оплакването по член 8 на Правителството. Решено е също така жалбата да се разгледа по същество едновременно с разглеждането на нейната допустимост (член 29 § 1 от Конвенцията).

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО СЛУЧАЯ**

5. Жалбоподателят е роден през 1978 г. и живее във Варна.

6. На 11 юли 2000 г. жалбоподателят, заподозрян в извършено предишната нощ убийство на три млади момичета, сред които и бившата му приятелка, е арестуван и задържан.

7. Същия ден директорът на Областната дирекция на Министерството на вътрешните работи във Варна прави искане до председателя на Варненския окръжен съд за използване на специални разузнавателни средства. Разрешението е дадено на следващия ден.

8. На 12 юли 2000 г. заинтересованото лице се среща с избран от него адвокат в следствения арест. Разговорът им е записан. Протоколът, възпроизвеждащ текстово записа, съдържа обясненията на жалбоподателя относно обстоятелствата и механизма на престъплението, мотивите му, както и усилията му да си изгради алиби и да скрие доказателствата срещу себе си.

9. След този запис вътрешните власти предприемат няколко следствени действия и събират веществени доказателства. Също така на 14 юли 2000 г. срещу жалбоподателя е образувано следствено дело за предумишлено убийство.

10. На 23 ноември 2000 г. жалбоподателят е разпитан в присъствието на назначен служебно адвокат. По време на този разпит той е информиран за подслушването, извършено на 12 юли 2000 г.

11. На 9 януари в продължение на седем часа следователят запознава жалбоподателя и неговия служебен адвокат с материалите от следственото дело, в това число и с протокола от записа.

12. След това жалбоподателят е изправен пред Варненския окръжен съд по обвинение в предумишлено убийство. На заседанията на 14 и 15 май 2001 г. адвокатът му иска от съда да приеме, че протоколът, възпроизвеждащ текстово записания разговор, е недопустим, тъй като подслушването е извършено в нарушение на Конституцията.

13. С решение от 15 май 2001 г. жалбоподателят е признат за виновен в предумишлено убийство и осъден на доживотен затвор. Що се отнася до спорния протокол, съдът счита, че той трябва да бъде изключен от преписката с мотива, че подслушването е осъществено в нарушение на член 30, алинеи 4 и 5 от Конституцията, член 19 от Закона за адвокатурата от 1991 г. и член 75, алинея 1 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г., гарантиращ, *inter alia*, конфиденциалността на комуникациите между адвокат и обвиняем. Все пак протоколът физически остава в преписката по делото.

14. Жалбоподателят обжалва. С постановление от 8 ноември 2001 г. апелативният съд отхвърля някои искания за осигуряване на доказателства, направени от заинтересованото лице. По-специално той отказва да разпорежи извършването на експертиза на касетите, съдържащи незаконния запис, с мотива, че съдът е изключил това доказателство от наказателното дело.

15. Варненският апелативен съд провежда заседание на 22 ноември 2001 г. С решение от 29 януари 2002 г. съдът потвърждава атакуваната присъда.

16. Жалбоподателят подава касационна жалба. Той се оплаква, *inter alia*, че някои детайли относно обстоятелствата около убийството фигурират в мотивите на атакуваната присъда, макар съдилищата да не са разполагали с други доказателства в тази връзка освен протокола от незаконното подслушване.

17. На заседанието пред Върховния касационен съд жалбоподателят, подпомогнат от служебния адвокат, поддържа, че производството е опорочено от нередности и иска делото да бъде върнато на долната инстанция.

18. С решение от 17 октомври 2002 г. Върховният касационен съд отхвърля жалбата.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

1. Конституцията

19. Съгласно член 30, алинея 4 всеки има право на адвокатска защита от момента на привличането му като обвиняем или на задържането му.

Съгласно член 30, алинея 5 от Конституцията всеки има право да се среща насаме с лицето, което го защитава. Тайната на техните съобщения е неприкосновена.

2. Закон за адвокатурата от 1991 г.

20. Съгласно член 19 от въпросния закон адвокатът има право да се среща насаме със своя клиент, който е задържан или е затворник. Техните разговори не могат да бъдат подслушвани под никаква форма.

Тази разпоредба е възпроизведена по сходен начин в член 34 от новия закон за адвокатурата, в сила от юни 2004 г.

3. Средствата за тайно наблюдение

21. Съответните разпоредби от българската Конституция, Закона за специалните разузнавателни средства от 21 октомври 1997 г., Закона за класифицираната информация от 2002 г., Наказателно-процесуалните кодекси от 1974 г. и от 2005 г., практиката на Конституционния съд и на Върховния административен съд, както и други приложими източници са представени в решението на Съда по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България*, № 62540/00, §§ 7 – 50, 28 юни 2007 г.).

4. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г., загл. изм. през 2006 г. („Законът от 1988 г.”)

22. Считано от 6 март 2009 г., Законът от 1988 г. предвижда възможността да се подаде иск за вреди, за да се потърси обезщетение за нанесени имуществени и неимуществени вреди поради незаконно използване на специални разузнавателни средства.

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

23. Жалбоподателят твърди, че записът на разговора с адвоката му съставлява нарушение на правото му на личен живот по член 8 от Конвенцията, гласящ следното:

„1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията.

2. Намесата на държавните власти и упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

24. Правителството оспорва тази теза.

A. Допустимост

25. Съдът констатира, че в дадения случай българските съдилища са признали, че спорното подслушване е било незаконно и в нарушение на правото на заинтересованото лице на тайна на комуникацията със защитника му. Те са заключили също така, че протоколът, възпроизвеждащ текстово този запис, не е допустимо доказателство. Все пак протоколът физически остава в преписката по делото по време на цялото производство. При все това решението за обявяване на дадено доказателство за недопустимо не може да бъде взето под внимание с оглед приложното поле на член 8, когато липсва каквато и да е било възможност за обезщетение за понесените вреди (вж., *mutatis mutandis*, *Ротару срещу Румъния* (*Rotaru c. Roumanie*) [ГК], № 28341/95, § 36, ЕСПЧ 2000-V, *Хан срещу Обединеното кралство* (*Khan c. Royaume-Uni*), № 35394/97, § 44, ЕСПЧ 2000-V, *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България*, № 62540/00, §§ 102 и 103, 28 юни 2007). Следователно жалбоподателят не е загубил статута си на жертва.

26. Съдът констатира, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията. Той отбелязва, от друга страна, че то не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

B. По същество

27. Жалбоподателят поддържа, че записът на разговора с адвоката му е бил незаконен и в нарушение на правото му на неприкосновеност на личния му живот. Той посочва, че вътрешното право не предвижда

никаква дерогация на правото на обвиняем да общува насаме със защитника си. Подчертава, че незаконността на тази мярка за тайно наблюдение е била констатирана от българските съдилища, които са решили да обявят за недопустим протокола от записания разговор. Все пак протоколът физически е останал в преписката по делото.

28. Също така, позовавайки се на решението *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев срещу България*, той изтъква, че намесата в правото му на неприкосновеност на личния му живот не е била законна по смисъла на принципа за върховенство на закона, доколкото е била осъществена съобразно предвидената процедура в Закона за специалните разузнавателни средства от 21 октомври 1997 г. Накрая той подчертава, че тежестта на обвиненията срещу него не може да оправдае нарушаването на правото му на пълна конфиденциалност на общуването с адвокат.

29. Правителството признава, че записът на разговора между жалбоподателя и адвоката му представлява намеса в правото на заинтересованото лице на неприкосновеност на личния му живот, но счита, че тази намеса не е в нарушение на член 8, тъй като е била оправдана с оглед тежестта на престъплението. Прилагането на тази мярка за наблюдение се е оказало необходимо, тъй като заинтересованото лице не е било склонно да обсъжда престъплението, извършено от него в съучастие с още едно лице. Според Правителството Законът за специалните разузнавателни средства от 21 октомври 1997 г. предвижда достатъчни гаранции срещу евентуални злоупотреби. И накрая, протоколът от записа не е бил взет под внимание от съдилищата и съдебният процес е протекъл при спазване принципите на справедливост и законност.

30. Съдът отбелязва, че извършеното от полицията подслушване безспорно представлява намеса в правата на жалбоподателя по смисъла на член 8 § 1 от Конвенцията. Остава да се провери дали тази намеса е била оправдана по смисъла на член 8 § 2, а именно дали е била „предвидена от закона“ и „необходима в едно демократично общество“ за осъществяване на някоя от изброените цели в посочения параграф.

31. Съдът припомня постоянната си практика, според която формулировката „предвидена от закона“ се разбира не само като изискваща инкриминираната мярка да има законова основа във вътрешното право, но и като визираща качеството на съответния закон: той трябва да бъде достъпен за гражданина, предвидим и съобразен с принципа на върховенството на закона (*Ротару*, горещитирано, § 52, *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, горещитирано, § 71).

32. Съдът отбелязва, че в конкретния случай записът на разговора между жалбоподателя и адвоката му е извършен в нарушение на няколко вътрешни норми, според които подслушването на разговорите между обвиняем и неговия адвокат е абсолютно забранено (вж.

параграфи 19 – 21 по-горе). Дори да се предположи, че забраната за подслушване и записване на този тип комуникация не е била абсолютна, Съдът отбелязва, че незаконността на тази мярка за тайно наблюдение е била установена от националните съдилища. Следователно той счита, че намесата в личния живот на жалбоподателя не е била съобразена със съответните разпоредби на българското законодателство.

33. След това Съдът отбелязва, че записът е бил разпореден и осъществен съобразно процедурите, предвидени в Закона за специалните разузнавателни средства от 21 октомври 1997 г. Съдът припомня, че вече е имал възможността да заключи, че по времето на тези събития посочената законова уредба, макар и да е предвиждала известен брой гаранции, не е осигурявала достатъчна защита срещу евентуална произволна намеса в правата, гарантирани от член 8, и съответно не е отговаряла на условието за законност, изисквано от тази разпоредба. Съдът по-специално е изтъквал липсата на контрол от независим орган относно прилагането на мерките за тайно наблюдение, отсъствието на точни правила относно съхранението и унищожаването на получените данни, както и невъзможността на заинтересованите лица да потърсят някакво възмездяване в случай на незаконна намеса (*Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев*, горещитирано, §§ 84 – 93).

34. Съдът счита, че така формулираните констатации важат и за настоящия случай, засягащ същото законодателство като това, което е било обект и на споменатото решение. Вярно е, че законността на мярката за наблюдение е била обект на контрол *ad hoc* в рамките на наказателното производство срещу жалбоподателя. Все пак този контрол не изглежда да удовлетворява изискванията на член 8, доколкото той е осъществен на етап, в който протоколът вече е бил известен на голям брой хора. Освен това въпросният контрол е имал като единствена последица недопускането на дадено доказателство. Фактът, че протоколът от подслушването е останал физически в преписката по делото и след формалното му изключване като доказателство, е направил неефективни процедурните гаранции за практическото приложение на правото, гарантирано от член 8. Предвид заключенията си по делото *Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев* Съдът е на мнение, че в настоящия случай намесата също не е била законна по смисъла на принципа на върховенството на закона (*Киров срещу България*, № 5182/02, §§ 44 – 46, 22 май 2008 г.).

35. Предвид разсъжденията по-горе Съдът счита, че намесата не е била „предвидена от закона” по смисъла на член 8 § 2 от Конвенцията. Това заключение е достатъчно за Съда да констатира, че е налице нарушение на член 8 и да го освободи от изследването на това дали намесата е била „необходима в едно демократично общество” с оглед осъществяването на някоя от законните цели, изброени в тази

разпоредба (*Ротару, горещитирано, § 62, Асоциация за европейска интеграция и права на човека и Екимджиев, горещитирано, § 71*).

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

36. Съгласно чл.41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

37. Жалбоподателят претендира 30 000 евро (EUR) за понесени неимуществени вреди.

38. Правителството намира тази сума за прекомерна и приканва Съда да направи заключение, че предвид тежестта на извършеното от жалбоподателя престъпление, констатацията за нарушение се явява достатъчно справедливо удовлетворение.

39. Съдът счита, че е уместно да присъди на жалбоподателя 1 000 евро за неимуществени вреди.

Б. Разноски

40. Жалбоподателят претендира също така 3 150 евро за разноски по производството пред Съда (3 080 евро за адвокатски хонорари и 70 евро за пощенски разходи и офис консумативи). Той представя справка за извършена от неговите адвокати правна работа в размер на общо четиридесет и четири часа, като иска сумата, присъдена му от Съда по този иск, да бъде преведена директно на неговите адвокати.

41. Правителството намира, че претендираната сума е прекомерна и приканва Съда да вземе предвид негативните ефекти на настоящата икономическа криза върху жизненото равнище в България.

42. Според практиката на Съда всеки жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказал, че те са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. В конкретния случай, като има предвид документите, с които разполага, и горепосочените критерии, Съдът намира за разумна сумата от 1 750 евро за производството пред Съда и я присъжда на жалбоподателя.

В. Лихва за забава

43. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата в останалата ѝ част за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 8 от Конвенцията;
3. *Постановява*,
 - а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила в съответствие с член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат обвърнати в български лева по курса, приложим към датата на плащането им:
 - i. 1 000 EUR (хиляда евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени, за неимуществени вреди;
 - ii. 1 750 EUR (хиляда седемстотин и петдесет евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат наложени на жалбоподателя, за разноси, които да бъдат преведени по банковата сметка, посочена от адвокатите на жалбоподателя в България;
 - б) от датата на изтичане на гореспоменатия срок до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на ставката на пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка по време на просрочения период, плюс три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от претенцията за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 24 септември 2009 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Съдебен секретар

Пеер Лоренцен
Председател